

Är beskattningen rättvis?

Dagens skattesystem finansierar en mängd individuella tjänster som utförs inom den offentliga sektorn. I och med att dessa tjänster har hamnat i denna sektor, kommer de också att kosta helt olika belopp för olika inkomstagare. De tjänster som utförs av den privata sektorn har däremot samma pris, oberoende av vad medborgaren har för inkomst.

Knut Wicksell. *En ny princip för rättvis beskattning*. Ratio 1987

Sälunda kostar sjukvårdstjänsterna under ett år 23 380 kronor för en person som tjänar 200 000 kronor om året, men bara 10 480 kronor för en som tjänar 100 000 kronor. En bilförsäkring kostar för båda t ex 3 000 kronor, men skulle dessa försäkringstjänster ha råkat hamna i den offentliga sektorn, hade försäkringen kanske kostat 6 700 kronor för höginkomsttagaren utan att skyddet på något sätt hade varit bättre.

Dessa exempel illustrerar hur det kan gå när man i politiken inte tillämpar Knut Wicksells princip om "prestation och motprestation" i beskattningen. Wicksells tankar på detta område har nu för första gången kommit ut på svenska i boken "En ny princip för rättvis beskattning" med förord av professor Erik Dahmén. Wicksells uppsats skrevs ursprungligen på tyska och ingick i *Finanztheoretische Untersuchungen*, som kom ut i Jena 1896.

Knut Wicksell (1851–1926) var professor i Lund 1901–1916 och räknas som en av världens främsta nationalekonomer. Både J M Keynes och F A Hayek anses starkt ha påverkats av honom. 1986

års nobelpristagare i nationalekonomi, James Buchanan, räknar Wicksell som sin lärofader och har själv ombesörjt att uppsatsen tidigare översatts till engelska.

Skatten innebär tvång, konstaterade Wicksell. Han var emot tvång och för fredlig samverkan. Ingen borde därför tvingas att vara med om att finansiera en offentlig verksamhet som strider mot hans intresse. Samtidigt som man beslutar om en offentlig utgift, måste man därför bli enig om hur denna utgift skall finansieras. Detta får inte beslutas med enkel majoritet, eftersom majoriteten då rätt och slätt kan ta pengar från minoriteten och öka de egna gruppernas inkomster.

Ett sådant förfaringssätt strider mot den demokratiska rörelsens tanke, menade Wicksell. Efter det att man gjort sig av med "de frihetsfientliga och ljusskygga oligarkiernas ok" får man inte byta ut detta "mot tillfälliga parlamentsmajoriteters knappast mindre tryckande tyranni".

Den enskilde individen kan bäst avgöra om nyttan av en ny offentlig utgift överstiger uppoffringen i form av skatter – om prestationen är proportionell mot motprestationen enligt Wicksells princip. "I sista hand är enhällighet och full frivillighet i beslutsfattandet den enda säkra och påtagliga garantin mot orättvisor i fördelningen av skatterna", framhöll Wicksell. Han godtog dock i praktiken att beslut kunde fattas med kvalificerad majoritet och nämner tre fjärdedelar, fem sjättedelar eller rentav nio tiondelar som exempel.

Wicksell erkänner att principen om prestation och motprestation är mycket mer komplicerad att tillämpa, än den motsatta principen "beskattning efter betalningsförmåga" (offerteorin). Han för-

modar att det är därför denna andra princip vunnit företräde i den dåvarande debatten. Kanske var det så när han skrev sin uppsats. Men argumentet, att offer teorin var "rotad i en 'högre' statsuppfattning än den motsatta teorin", blev uppenbarligen helt dominerande under 1900-talet fram till våra dagar. Majoritetens rätt att fördela skatterna "orättvist" har

först nu börjat ifrågasättas på allvar.

Trots att språket i boken har moderniserats i betydande utsträckning, är det inte någon lättläst bok. Wicksells sätt att disponera framställningen och hans strukturering av argumentationen är i mångt och mycket främmande för nutida läsare. Detta bör man ha klart för sig om man skall läsa boken.